

1837-ben, mialatt a sájen Íjhúr társaság 48 tagú harci vállalkozása a Red-folyó északi ága mentén a kajova méneseket kereste, a kajovák észrevették őket, bekerítették a teljes csapatot és az utolsó emberig lemészárolták a komancsok segítségével.

Porcupine Bear, a Kutya Emberek (avagy Kutya Katonák) főnöke vállalta magára, hogy körbeborozza a harci pipát az egyes sájen és arapahó

Michael Bad Hand* 3

A KUTYA EMBEREK

táborokban, hogy kellő nagyságú harci vállalkozást toborozzon a bosszúhadjárathoz. Mikor az Ohmésehese csoport táborában voltak, egy csapat mexikói kereskedő váratlan érkezése miatt az egész falu lerészegedett. Az ezt követő duhajkodásban Porcupine Bear két unokatestvére, Little Creek és Around verekedni kezdett, és a szintén részeg Porcupine Bear ledöfte Little Creeket.

A sájen férfitársaságokat vezérlő elvek szerint azt a férfit, aki meggyilkolta vagy véletlenül megölte egy törzsbéli társát, azonnal kiközösítették, vagyis számkivetetté vált. Így történt ez Porcupine Bear esetében is, akit a Kutya Emberek kizártak soraikból, de nemcsak őt, hanem teljes rokonságát is, így kénytelenek voltak a törzs nagyobbik részétől külön táborozni. Persze a Kutya Embereket is szegyenbe hozta Porcupine Bear tette, és így lehetlenné vált, hogy ők vezessék a kajovák elleni háborút. Yellow Wolf főnök ekkor újraszervezte az Íjhúr társaságot és a kajovák elleni háború vezetésének terhe is rájuk hárult.

Igaz ugyan, hogy Porcupine Bear a sájen törzs nagyobbik része kitagadta és kiközösítette, azonban a Kutya Emberek továbbra is főnöküként tekintettek rá, ami szembement a sájen szokásjoggal. Porcupine Bear vezette csatába a Kutya Embereket a kajovák és komancsok ellen 1838-ban a Wolf-pataknál, és ők ütköztek meg elsőként az ellenséggel. Azonban kiközösített státuszuk miatt a törzs nem ismerte el jogukat a csatában elsőként szerzett tettekre. Porcupine Bear és rokonai kitagadása a Kutya Emberek férfitársaságának átalakulását is maga után vonta: az egyik katonai jellegű társaságból átfurmálódta a törzs egyik önálló csoportjává. Amint eljöttek a háborús évek, a Kutya Emberek komoly vezető szerepet kezdtek játszani a fehérekkel vívott ütközetekben, és a törzs többi része egyre inkább tisztelettel tekintett reájuk, nem pedig kitaszítottakként.

Némiképp ironikus, hogy ezeknek a fejleményeknek a következményeképpen maga a sájen nemzetiségi rendszer is átalakult. Korábban az volt az általános szabály, hogy házasságkötés esetén a férj költözött a feleség családjának táborkörébe. Az új körülmények között a Kutya Emberek azonban

figyelmen kívül hagyták ezt a szabályt, és feleségeiket a saját táborukba hozták a házasságkötést követően, amivel új szokást honosítottak meg.

4 A Kutya Emberek a Republican és a Smoky Hill folyók vízgyűjtőterületét tekintették vadászterületüknek délkelet Nebraskában, észak-Kansasban és a Colorado Territory északkeleti régiójában. Baráti viszonyt ápoltak a lakotákkal, akik gyakran ugyanezekben a területeken vadásztak, ezért nagy számban fordultak elő közöttük lakota-sájen vegyes házasságok is. Ráadásul sok Kutya Ember eleve félig lakota származású volt, közejük tartozott a társaság vezető főnöke, Tall Bull is. Annak ellenére, hogy a Kutya Emberek és a Főnökök társaságának tagjai között komoly feszültségek voltak, a csoportot nem tekintették a déli sájen törzs részének. Valójában inkább a sájen törzs harmadik divíziójaként gondoltak rájuk, akik a Platte folyótól északra tanyázó északi sájenek és az Arkansas-folyótól délre élő déli sájenek között voltak az összekötő kapocs. A Kutya Embereknek hozzávetőleg 100 tipije lehetett (ez nagyjából 1000 fős közösséget jelent). A sájen félvér George Bent is arról tudósított, hogy a Solomon, a Smokey Hill és a Republican folyók vidékén táboroztak.

1867 tavaszán a Kutya Emberek északnak indultak, hogy csatlakozzanak Red Cloud oglaláihoz a Powder-folyó vidékén. Eugene Carr tábornok azonban rájuk támadt, és ahelyett hogy tovább mentek volna északra, boszszúból fosztogatni kezdték a Smokey Hill folyó menti fehér településeket. Ezt követően a Kutya Emberek Coloradóba húzódtak vissza. Amikor már biztonságban érezték magukat és lazítottak a táboruk őrzésén, akkor támadt rájuk Carr tábornok nyolc egységnyi lovasságával, amelyet egy 150 fős pauni felderítő különítmény egészített ki. Bár manapság azt gondolhatnánk, hogy a síksági háborúk idején nem volt nehéz egy indián falut váratlan támadással meglepni, Luther North (1846–1935) százados – a pauni nyomkereső különítmény egyik vezetője – személyes tapasztalatai alapján a következőket írta nagy általánosságban az indiánokról: „Amikor tisztában voltak vele, hogy az ellenség a nyomukban van, lehetetlen volt váratlanul rajtuk ütni, de ha el tudtak érni, hogy azt gondolják, biztonságban vannak, no akkor ők voltak a földkerekség legóvatlanabb teremtményei.”

A coloradói Summit Springsnél a Kutya Katonák tábora elleni támadásban maga a főnök, Tall Bull is elesett. A faluban vívott tényleges csata hozzávetőleg húsz percig tarthatott. Mikor a lövöldözés véget ért, 52 halott harcost számoltak össze. Hivatalosan csupán egyetlen katona kapott sebet, „súrolta egy nyílvezző”. Megdöbbenő, hogy egy ilyen fegyveres konfliktus során ennyire eltérő legyen a veszteséglista. Carr tábornok azt írta jelentésében, hogy egyetlen lovat lőttek le az ütközet közben, de 12 másik lovat halálra hajszoltak a menekülő indiánok több kilométeres üldözése során. Egy indián férfit a faluban fogtak el, aki takarót húzva a fejére, magát asszonyinak

álcázva próbált átcsúszni a katonák között, de amikor azok leleplezték, tört angolsággal azt mondta: „Lenni jó indián, beszélni sokat.” Ennek a mentegőzésnek azonban nem sok foganatja volt, villámgyorsan megölték.

A félvér George Bent leveleiben azt írta, hogy a sájen résztvevők visszaemlékezési szerint Susanna Springsnél a pauni felderítők sokkal hatékonyabb szerepet játszottak a csatában, mint a katonák. Az ő számlájukra lehet írni a sájen halottakat és a falu lovainak elhajtását is. Bent így fogalmaz: „Ennek a nagy veszteségnek az oka nem a parancsnok rátermettsége volt, mondják a sájenek, hanem a pauni felderítők jelenléte. Mindenhol elsőként bukkantak fel, amire a sájenek azt hitték, hogy baráti harcosok érkeztek.”

Wolf with Plenty of Hair volt az utolsó kutyakötél-viselő, aki lecövekelte magát, vagyis letűzte a vállszalagot, ami azt jelentette, hogy nem hátrálhatott meg a csatában. 1869-ben esett el ötvenkettővel magával, és velük együtt a sájenek elvesztették majdnem az összes lovukat és öszvérüket. A hivatalos jelentés csupán annyit ír, hogy 52-en „estek el ütközetben”, de nem pontosítja, ebből hányan voltak férfiak, nők vagy gyerekek. Ugyanakkor 17 asszonyt és gyermeket foglyul ejtettek a katonák. Carr tábornok jelentése azonban további részleteket árul el a csatamezőn heverő halottakról. Az ütközet utáni napon a következőket vetette papírra:

„Louis Tesson felcserrel végigsétáltam a csatamezőn, hogy átnézzük a holttesteket. Szerettem volna egy koponyát küldeni a Smithsonian gyűjteményébe, de a paunik minden halottnak bezúrták a fejét. Láttam, hogy csak néhány asszony esett el, és azt is, hogy kisgyerek nem volt a halottak között. Észrevettünk egy holttestet, ami úgy tűnt, egy nagyon magas harcos háton fekvő maradványa. Mindkét oldalán feküdt egy-egy kisebb holttest. A doktor megvizsgálta, és kiderült, hogy egy meglehetősen világos bőrű asszony holtteste. Egyik oldalán egy 13 év körüli, nagyon sötét bőrű leány feküdt, a másik oldalán egy 10 év körüli fiú. A pauni felderítők azt mesélték, az asszony próbált a két gyermekkel elmene-külni, de amikor rájött, hogy ez nem fog nekik sikerülni, megállt és késével megölte mindkét gyermeket. Ezt követően a paunik őt is megölték.”

Amennyiben Carr szavahihető, a falu lerohanása során fegyvertelenek is estek el, de ezek száma minimális volt, és ahogy Carr és Bent is írja, ezekért a halálesetekért a pauni felderítők voltak felelősek. Évekkel később a sájen Two Crows, aki a Kutya Katonák egyike volt ebben a csatában és mindent megtett, hogy a menekülő asszonyokat és gyermekeket megvédje, sajnálkozva idézte fel, hogy „oly sok sziú és sájen asszonyt, valamint gyereket nem tudunk megmenteni a pauniktól”. George B. Grinnell (1849–1938), a sájen történelem és kultúra kutatója azt írja, hogy hét indián asszony és négy gyermek

halt meg az ütközetben, akiket kétségbeesett menekülésük során öltek meg a paunik. Tekintettel a paunik és a sájenek közötti ősi ellentétre, nem csoda, hogy a paunik követték el a fegyvertelen nőekkel és gyerekekkel szembeni atrocitásokat Susanna Springsnél. Egy másik Kutya Katona elbeszélése szerint a paunik már a támadás legelején megöltek két indián asszonyt és egy fiatal lányt.

Nehéz elítélni a paunikat azért, mert nőket és gyerekeket gyilkoltak, mivel emberemlékezet óta a sájenek és sziúk is lemészároltak minden pauni férfit, nőt vagy gyermeket, ha velük csatáztak. Halálosan gyűlölték egymást és ez totális háborút eredményezett közöttük.

Az ütközetet követően közel 10 tonna indiánok által készített és használt holmit semmisítettek meg a máglyák tüzeiben, köztük 690 bölénybőrt, 361 nyerget, 84 sátrat teljes berendezésével, 4220 kg szárított húst. Zsákmányoltak 274 lovat és 144 öszvért, és visszaszereztek 1500 dollárt aranyérmékben és bankjegyekben.

A Kutya Emberek társaságának megmenekült tagjai délre vonultak a déli sájenekhez a Canadian-folyó déli ágának folyása mentén. Hatalmuk és harci szellemük megtört, és csatlakoztak azon vesztes harcosok és vesztes nemzetek hosszú sorához, akik a történelemben legyőzőik akaratának elszenvedői lettek.

A sájen Kutya Embereket, vagy más néven Kutya Katonákat nagyon agresszív harcosoknak tartották. Hagyományaik szerint volt négy kiválasztott bátor harcosuk, akiket évente választottak arra, hogy a Kutya Katona vállszalagot, vagy más néven kutyakötelet viseljék a csatákban. Ezekkel az ütközet kritikus pillanatában lecövekelhették magukat a harcmező kiválasztott pontján, hogy ezzel ellentámadásra késztessek társaikat, de ők maguk sem miféleképpen sem hátrálhattak meg. Ezt a vállszalagot nevezik „Kutya Katona vállszalagnak”, vagy „Nem Hátráló vállszalagnak” is. A lecövekeléshez a harcos használhatott kést, lándzsát vagy azt a 13-18 cm-es facöveket, mely esetenként a vállszalag végéhez volt erősítve egy bőrszíjjal. A vállszalag alsó végén volt egy kis hasíték vagy lyuk erre a célra.

Dr. Nagy Imre fordítása

* Részlet *A síksági indiánok kultúrája* című könyvből, amely a Konkrét Kiadónál jelenik meg 2022 végén. (A Szerk.)

